

Margita Gavrilović (1945.-2006.)

Margita Gavrilović, arheologinja i povjesničarka umjetnosti napustila nas je nenadano i naglo 21. srpnja 2006. Njezina odsutnost u malobrojnom bosansko-hercegovačkom korpusu arheologa itekako se već osjeća, a naročito u njezinoj matičnoj kući, Zemaljskom muzeju Bosne i Hercegovine.

U rodnom gradu Sarajevu (rođena 29. siječnja 1945.) završila je klasičnu gimnaziju, a na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu završila je studije arheologije i povijesti umjetnosti. Odmah po završetku studija 1968. god. počela je raditi u Zemaljskom muzeju, ali je godinu radila kao privremeno zaposlena. U tom periodu prošla je

kroza sve odsjeke Arheološkoga odjeljenja u Muzeju. Već tada dokazala se kao mlada i dobro pripremljena arheologinja, koja se usmjerila na rano-srednjovjekovnu arhitekturu i umjetnost, što je bio izvanredan spoj u njoj kao znanstvenici. Naime, i danas u arheologiji BiH nedostaju arheolozi i povjesničari umjetnosti koji bi se usmjerivali baš na srednjovjekovnu umjetnost. Međutim, dobar početak mlade stručnjakinje u Muzeju, prekinut je, iz obiteljskih razloga preseljenjem u Čapljinu, gdje je radila kao kustosica Umjetničke kolonije Počitelj, kao profesorica povijesti umjetnosti u gimnaziji i napokon u Turističkom savezu grada na poslovima zaštite spomenika kulture. Kao kustosica priredila je brojne izložbe vezane za Koloniju, a kao zaštitarica pri Turističkom savezu radila je i kao arheologinja. Još i danas na Starom gradu u Gabeli stoje otkriveni ostaci na kojima je radila. Samostalno ili s ekipama iz drugih institucija vršila je iskopavanja na lokalitetima sa srednjovjekovnim sakralnim spomenicima u Vrutcima kod Ilijice, u Haljinićima kod Kaknja, u Bušku blatu kod Tomislavgrada, te na Bobovcu i u Kraljevoj Sutjesci. Pri tome je objavila članak s naslovom Kamena ploča s predromaničkom ornamentikom iz sela Dolac kod Glamoča u *Glasniku Zemaljskog muzeja*,

n. s. A, svz. XXXII., 1977. god., u kojem je dala novu interpretaciju tumačenja ornamenata na crkvenom namještaju ranoga srednjeg vijeka u BiH. U Zemaljski muzej vratila se 1991. god. i kratko do početka rata radila je kao kustosica pedagoginja, te stekla zvanje muzejske savjetnice u Odjeljenju za arheologiju, da bi ubrzo prešla u Odsjek za srednji vijek. Posljednjih nekoliko godina bila je i zamjenica direktora Zemaljskoga muzeja, za čiji se opstanak i naročito renome ustrajno borila.

Tijekom rada u Zemaljskom muzeju bila je autorica više povremenih muzejskih izložbi, od kojih je posljednja s naslovom *Bosna i Hercegovina i Karolinzi* bila iznimno uspješna.

Margita Gavrilović je važila za vrsnu poznavateljicu cjelokupne srednjovjekovne sakralne arhitekture i skulpture u BiH. Posebno je značajan njezin rad na projektu *Gotika u Bosni i Hercegovini*, koji, na žalost, nije uspjela prirediti za objavlјivanje.

Iako je objavila malo radova u odnosu na poznavanje materije kojom se bavila, u njima je, kao što je već istaknuto za njezin prvi rad o ploči iz Glamoča, dala nove spoznaje u odnosu na prethodne znanstvene stavove. To se posebno očitovalo u radu Dvije predromaničke crkve u okolini Sarajeva i u radu Od dolaska Slavena do pada Bosanskog Kraljevstva, objavljeni u *Monografiji Ildža*, Sarajevo, 2000.

U spomenutim radovima pomjera početke predromaničke umjetnosti u 9. i 10. st., smatrajući da se predromanička pleterna ornamentika pojavila na tlu BiH istovremeno kao i u zemljama kojima je okružena.

Studirajući gotičku umjetnost na ono malo fragmentiranih ostataka kamene plastike s Bobovca i Kraljeve Sutjeske, te iz Visokog i Jajca kao glavnih nalazišta ustanovila je da se radi o kvalitetnim djelima suvremenih majstora, najčešće iz Dalmacije, ali je ustanovila i sličnosti s umjetnošću srednje Europe, a napose Mađarske. Time je umjetnost 14. i 15. st. u BiH definitivno svrstala u suvremene tijekove kasnogotičke europske umjetnosti.

Poseban doprinos posljednjih godina rada dala je na polju urbane arheologije. Istraživala je nekoliko lokaliteta vojnih i sakralnih iz osmanskoga perioda u Sarajevu. To je područje potpuno novo za naše arheologe. Na žalost, nije uspjela da te radove završi i objavi ali je prenijela svoja zapažanja i iskustvo na kolege koji će i u tom pravcu nastaviti na osnovama njezinoga rada. Ipak, kao stručnjakinja za srednjovjekovnu umjetnost u BiH uključila se u već započeti proces spoznaje te umjetnosti koja nije ni mogla biti izolirana, kako se to ranije smatralo, i definitivno je znanstveno uvrstila u onovremene europske tijekove.

Lidija Fekeža